

ЕКОЛОГИЈА НА ДВА ТОЧКА

Да ли сте се икада запитали колико килограма отпада произведе просечна породица у Србији за седам дана? Немојте се напрезати, ево одговора, око 150 kg. Од те количине 45% представља органски материјал, 12% папир, 9% ПЕТ амбалажа, 9% стакло и 5% метал. Остатак је отпад који не спада ни у једну наведену групу. Шта нам говоре ови подаци? Уколико бисмо селектовали отпад, одвајали ПЕТ амбалажу, алуминијум, папир и стакло, смањили бисмо количину отпада која заврши на депонијама и тиме продужили животни век нашој планети, учинили да она постане подношљивија за живот. Поред тога добили бисмо и јефтиније, рециклиране материјале који би смањиле цене многим производима.

Али доста чињеница и бројки. Ови подаци су наведени као пример шта све можемо да урадимо уколико се озбиљно посветимо проблему заштите животне средине. Да би се достигао тај ниво потребно је, пре свега, подићи свест људи, објаснити им због чега је то неопходно и какве су последице уколико се не прибегне тим мерама.

Вођен еколошком свешћу, жељом за авантуром и заљубљеношћу у природу и рекреативни бициклизам, одлучио сам почетком године да учествујем у другом еколошком бицикличком каравану, који је организован од стране Зелене листе Србије, у циљу промоције вишемесечног рада 12 невладиних организација на територији Србије у кампањи која је вођена под паролом „Опланети се! Рециклирај“.

Идеја је била да тридесетак бициклиста за 12 дана пређе пут од Враћа, преко Лесковца, Ниша, Књажевца, Зајечара, Бора, Жагубице, Петровца, Костолца, Беле Цркве и Панчева до Београда. Укупно око 650 km. На том путовању организован је велики број еколошких акција, пре свега образовног, али и практичног садржаја. Пре каравана одржан је велики број оваквих дешавања по читавој Србији и караван је заправо био завршница свих тих догађаја. Бицикл је изабран као идеално еколошко превозно средство које не загађује животну средину, промовише здрав живот и пружа невероватан осећај слободе кретања.

Како је протекло тих дванаест дана путовања по Јужном Поморављу, Источној Србији и Банату? Преносим Вам у виду путописа моје утиске са другог еколошког бицикличког каравана.

26.06.2010.

За полазну тачку каравана организатори су одлучили да буде Врање у које смо дошли дан пре почетка каравана. Локација Врања идеална је за почетак оваквих вишедневних бицикличких тура због конфигурације терена која не захтева превелик напор. Међутим, упркос доброј прогнози метеоролошке службе, прво јутро изгледало је прилично разочаравајуће. Досадна киша, пад температуре и ниска магла никако нису деловале мотивишуће на нас бициклисте, који смо тог дана планирали да возимо око 80 километара до Лесковца, али помисао да треба да се провучемо кроз Грделичку клисуру, једну од најлепших у Србији, као ветар је улила снагу у бицикличка једра.

Грделичка клисура као што је познато спаја две велике котлине на Јужној Морави, Врањанску и Лесковачку. Кроз маглу, повремено су се могли опазити у даљини купасти врхови Грот и Облик, који су остаци некадашњег вулканизма у овом крају. Након четири сата вожње угледали смо Лесковац, чији су нас одличан затворени базен и топла вода веома брзо вратили у нормално стање.

27.06.2010.

Пут од Лесковца до Ниша протекао је без већих проблема. Нишка котлина нас је дочекала слабом кишом, на сву срећу кратком. Чак нас је при уласку у град сачекало и сунце, поред бројних људи, знатижељника и пријатеља. Смештај у хостелу и топла вечера брзо су нам повратили снагу а концерт Јосипе Лисац на Тврђави припремио нас је за наредни дан.

28.06.2010.

Од како смо сазнали за караван и његову путању, највише страха од напорне вожње уливала нам је деоница преко Грамаде и Тресибабе између Ниша и Књажевца. Велика висинска разлика и веома стрм терен нимало нису обећавали добар провод. Међутим, некако, без превеликих напора и уз неколико кратких пауза караван је успео да се докопа највишег превоја на Тресибаби (950 m) који нас је дочекао величанственим погледом на највиши врх Србије, Миџор на Старој планини, на Књажевачку котлину и вијугаву долину Трговишког Тимока. Тај поглед био је једнак напору који смо савладали пењући се на превој. У наредних петнаестак минута уживали смо у брзој вожњи

према Књажевцу у којем смо били дочекани од стране других бициклиста.

Књажевац, град на две велике реке, којег су пре једног века називали и „Мала Венеција“ заиста заслужује тај епитет. Наиме у граду се, поред старе чаршије, налази још и пет мостова, који спајају обале преко Трговишког и Сврљишког Тимока. На излазу из града, ове две реке спајају се и чине Бели Тимок. Већ при самом улазу у Књажевац путник може да наслути његову питому форму и архитектуру која није превише нарушена новим и високим зградама. Најлепши поглед на град пружа се са Тресибаве, када се из птичије перспективе град чини као неко гнездо ушущкано у обронцима Старе планине, Тресибаве и Тупижнице. Централна улица и пешачка зона уз Сврљишки Тимок одишу вековном старошћу а фасаде крију детаље из скорије историје. Књажевац се некада називао Гургусовац, по бројним птицама гургусанима који и дан данас представљају симбол града, али је после ослобођења од Турака, у част књаза Милоша град назван Књажевац.

29.06.2010.

Траса од Књажевца до Зајечара (46 km) протеже се кроз читаву долину Белог Тимока. Бели Тимок је на прелазу из Књажевачке у Зајечарску котлину усекао предиван Вратарнички кањон, један од најлепших у сливу Тимока.

Зајечар је центар истоименог округа, малена варош смештена на ушћу две велике реке, Црног и Белог Тимока, који од овог места губи део свог назива и постаје само Тимок. Прелепа зграда општине и позориште указују на дугу културну традицију овога града. Након кратке вожње и пређених око петнаестак километара долази се до надалеко чувене римске царске палате Феликс Ромулијана, која је била и на рути каравана, тако да смо читаво после подне уживали у овом римском утврђењу. У центру Зајечара је организована акција у којој смо малишане учили како да селекују отпад. Велики број деце и родитеља, знатижељника и медија само су нам потврђивале да радимо праву ствар.

30.06.2010.

Из Зајечара упутили смо се у правцу Бора и великог андезитског масива који са својим угашеним вулканима и карактеристичним купастим узвишењима подсећа путнике на давну прошлост када је овим крајем владала лава. Напуштајући Зајечар залазили смо у карпатски део Србије кроз који ћемо се возити у наредних неколико дана. Овај део Источне Србије својом тајанственошћу и аутентичном природом привлачи све већи број како страних туриста тако и планинара и

бициклиста. Овај простор вековима уназад насељава влашки народ, који је својом културом, обичајима и начином живота употпунио слику Карпата велом тајанствености. Бројни пагански обичаји и данас су задржани у стновништву овог краја, као што су избегавање пећина јер у њима живе душе умрлих и премошћавање река како би душе умрлих могле да пређу на супротну обалу. Задржан је и стари влашки обичај стрнцање, који је можда један од најлибералнијих обичаја у Србији. У етнолошком и географском смислу, Карпатска Србија представља најоригиналнији простор за проучавање.

Боравак и купање на Борском језеру створили су одличну подлогу за напор који нас је чекао следећег дана.

01.07.2010.

Јутро, цвркулт птица из даљине, праћанање риба у Борском језеру, Тилва Њагра и Тилва Мика у измаглици, неки су моменти на које нисмо имали довољно времена да обратимо пажњу. Чекала нас је веома напорна деоница од Саваче на Борском језеру до Ждрела, надомак Петровца у којој смо морали да савладамо превој Црни врх (900 m). Његова висина није велика али пут од Борског језера до Црног врха је јако стрм и захтева велику психофизичку кондицију, коју смо ми на сву срећу, до тада изградили. Напорна вожња, полицијска пратња која није могла толико споро да вози кола, јако стрм терен, дугачка колона бициклиста у којој се сваки учесник борио са узбрдицом, само су нека од слика које би требало да дочарају сав напор који је уложен како би се савладао успон. Као и обично, након великих успона следе велике низбрдице, тако да смо се за кратко време и при великој брзини (и до 70 km/h) нашли у Жагубици, тик поред врела Млаве.

02.07.2010.

Данашњи дан одређен је за паузу у вожњи, тако да смо имали довољно времена да упознамо Жагубицу и околину. Које су то знаменитости које Жагубицу чине посебном? Сви наравно знају за врело Млаве, које је највеће врело у Србији, како по површини, тако и по издашности и дубини. Али недалеко од врела налази се и велики рибњак поточне пастрмке, који је исто тако данас један од највећих у Србији. У Жагубици се налази и вероватно једна од највећих приватних збирки предмета и писаних материјала из бивше СФРЈ. У питању је велика колекција предмета, смештених у старој кући, која је увек отворена за посетиоце.

03.07.2010.

Напуштајући Жагубицу прошли смо поред Тршке цркве која представља најстарији црквени споменик у овом делу Србије. Предпоставља се да је саграђена у 13. веку. На овој деоници имали смо прилику да уживамо у погледу на Бељаницу према западу и Хомољским планинама према истоку. Све време кретали смо се долином Млаве, реком која је на својем току усекла импозантну Горњачку клисуру. Вожња кроз клисуру је јако занимљива јер поред свих природних лепота у клисури се налази и манастир Горњак, идеално место за паузу након узбрдице. Занимљивост ове клисуре је и у томе што излазак из ње представља право изненађење за путника. После дуге константне вожње долином Млаве која је ушушкана између Бељанице и Хомољских планина, одједном се, на излазу из Горњачке клисуре пружа прелеп поглед на широку и питому Стишку равницу. У селу Ждрело налази се дом извиђача у којем смо били смештени. Ноћили смо под звезданим небом у шаторима и поред велике логорске ватре, која је читав догађај учинила нестварним. У селу Ждрело налази се и бушотина из које излази топла бањска вода која нам је онако уморнима омогућила да уживамо у њеним чарима.

04.07.2010.

Од данас па до краја путовања више нас нису чекале узбрдице. Возили смо по дну Панонског басена, међу лесом и пешчаним динама. Пут до Костолца био је монотон али је и кратко трајао. Међутим сви смо једва чекали сутрашњи дан због разних ситница које су нас чекале.

05.07.2010.

Прву станицу направили смо у Виминацијуму, древном римском војном логору који се налази недалеко од Костолца. Својом величином и бројношћу људи који су у њему живели представљао је јако дуго неосвојиво утврђење.

Након кратке вожње доспели смо на Дунав и насеље Рам. Ово место је познато по пешчари, тврђави али и по скели која превози аутомобиле и, у овом случају бициклисте, на другу обалу Дунава, у Банат. Вожња скелом траје петнаестак минута и право је уживање посматрати са средине дунава равницу на једној и обронке Карпата на другој, румунској страни. Крајња станица била је Бела Црква, мало насеље на крајњем југоистоку Баната, недалеко од границе са Румунијом.

06.07.2010.

Путовање се лагано ближило крају. Још два дана вожње и стижемо у Београд где би требало да будемо дочекани од других бициклиста са којима ћемо возити до Аде Циганлије, где је у част успешне завршнице каравана планиран свечани дочек.

Вожња кроз Делиблатску пешчару има своје чари. Иако је наизглед равница, пут води преко фосилних дина које разбијају монотонију равничарских крајева. Дубовац, Шумарак, Гај, само су нека од насеља кроз која смо се провозали носећи наше еколошке поруке на бициклима.

07.07.2010.

Завршница каравана. Пре поласка за Београд свратили смо у рециклажни центар у насељу Војловица, надамак Панчева, где су нас радници упознали са процесом рециклирања електронског и електричног отпада.

Од Панчева до Београда пратило нас је неколико десетина бициклиста из Панчева а у Београду нам се придружило још љубитеља двоточкаша. На Ади Циганлији приређен је велики дочек уз мноштво заинтересованих пролазника.

И ето... шта рећи као закључак након провозаних 650 km, по киши, ветру, јаком сунцу, по стрмим али живописним брдима и лаганим али монотоним равницама, након величанствених погледа на пределе који се само са бицикле могу сагледати на прави начин? Да ли смо „опланетили” људе са којима смо разговарали и којима смо ширили еколошке поруке? Шта закључити из бројних сусрета са локалним становништвом, странцима, па и неким државним функционерима и медијима, након дружења са децом коју смо учили како бити исправан према природи и како јој вратити оно што је њено? Можда је довољно цитирати америчког филозофа и песника Ралфа Валда Емерсона који је пре скоро два века написао: „Нека нас природа поучи свом реду, јер она увек иде најкраћим и најбољим путем“. А можда је довољно рећи само „опланети се“!

Ратомир Веселиновић